

N:o 99.

Ank. till Riksd. kansli den 6 maj 1898, kl. 3 e. m.

*Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående
uppehållande af verksamheten å kongl. operan m. m.*

(I. A.)

Med åberopande af bilagdt utdrag af protokoll öfver finansärenden för den 2 innevarande månad, har Kongl. Maj:t i en samma dag aflåten, till statsutskottet remitterad proposition (n:o 98) föreslagit Riksdagen,

dels att medgifva, att den nya teaterbyggnaden vid Gustaf Adolfs torg samt kongl. operans lösa egendom måtte för en tid af tio år från och med den 1 nästkommande juli upplåtas åt ett aktiebolag med aktiekapital af minst 200,000 kronor, hvilket bolag skulle åtaga sig att, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med de i ett propositionen bilagdt förslagskontrakt angifna villkor och bestämmelser, på ett konsten värdigt sätt å nämnda teater utöfva operaverksamhet med rätt att derstädes, om omständigheterna sådant medgäffe, äfven låta uppföra större skådespel;

samt att nämnda bolag måtte ega att för berörda ändamål uppbära, utom Hans Maj:t Konungens bidrag å 60,000 kronor, det ordinarie statsanslaget till kongl. operan, operabyggnadens afkomst och den årliga räntan å kongl. teaterns reservfond;

dels ock att under riksstatens sjunde hufvudtitel på extra stat för år 1899 anvisa och ställa till Kongl. Maj:ts förfogande ett kreditiv af 40,000 kronor, att, efter det teaterverksamheten å kongl. dramatiska teatern med innevarande spelårs utgång upphört, efter Kongl. Maj:ts bepröfvande användas till understöd åt sådana vid nämnda teater för närvarande anställda personer, hvilka funnes deraf vara i behof;

varande ofvanberörda förslag till kontrakt af följande lydelse:

»Förslagskontrakt.

Emellan Kongl. Maj:t och kronan, å ena, samt kongl. teaterns aktiebolag, å andra sidan, är följande öfverenskommelse träffad.

§ 1.

Till kongl. teaterns aktiebolag upplåter Kongl. Maj:t och kronan till afgiftsfritt begagnande den af teaterbyggnadskonsortiet uppförda nya teaterbyggnad vid Gustaf Adolfs torg i Stockholm.

Den sålunda upplåtna egendomen, med hvilken följa alla dekorationer, attributer, möbler, biblioteksföremål, maskiner m. m., af hvad slag och beskaffenhet de vara må, som hittills ingått bland kongl. operans tillhörigheter, skall, med undantag af de för uthyrning afsedda lokaler, för tiden från och med ingången af spelåret 1898—1899 för operaverksamhet användas med rätt för bolaget att å nämnda teater, om omständigheterna sådant medgifva, äfven låta uppföra större skådespel; dock att bolaget icke skall vara pligtigt att börja spelverksamheten förrän teatern blifvit för ändamålet färdig.

§ 2.

Det yttre underhållet af teaterbyggnaden bestrides af Kongl. Maj:t och kronan genom dess öfverintendentsembete.

Alla dekorationer, kostymer och öfriga requisita af hvad namn de vara må, som under kontraktstiden anskaffas, tillfalla genast Kongl. Maj:t och kronan, som hvarken därför eller för inträdda förbättringar har att lemna godtgörelse.

§ 3.

Bolaget eger uppbära all afkomst af teaterbyggnaden, men bekostar sjelft uppvärmning, belysning, vattenförbrukning och den renhållning, som icke författningsenligt åligger myndigheterna.

§ 4.

Redan upprättade hyreskontrakt rörande lägenheter inom teaterfastigheten äro för bolaget bindande.

De hyreskontrakt rörande sådana lägenheter, hvilka komma att af bolaget upprättas, skola, der de afse längre tid, än bolagets besittningstid räcker, underställas Kongl. Maj:ts pröfning och fastställelse.

§ 5.

Till bestridande af teaterns utgifter må användas, förutom recett- och extra inkomster samt den i § 3 omförmälda afkomst af fastigheten, de årliga anslag, som af Hans Maj:t Konungen och af staten lemnas, äfvensom räntan å den reservfond, som det åligger teaterbyggnadskonsortiet att tillhandahålla, till den del denna reservfond — deri inbegripna de belopp, hvarmed densamma jemlikt bestämmelserna i detta kontrakt kan varda ökad — icke blifvit eller blifver använd för teaterverksamhetens upprätthållande, på sätt här nedan sägs.

I öfrigt må för bestridande af teaterns utgifter nämnda reservfond, hvilken under benämning »kongl. teaterns reservfond» skall ställas under kongl. statskontorets förvaltning och icke må förvexlas med den *bolagets* reservfond, som på grund af stadgandet i § 29 af lagen om aktiebolag den 28 juni 1895 bolaget kan komma att afsätta, anlitas allenast om och i den mån Kongl. Maj:t, efter det bolagets aktiekapital gått förloradt till ett belopp motsvarande 5,000 kronor mindre än två tredjedelar, kan, på framställning af bolagets styrelse, finna skäligt att om sådant anlåtande i nåder besluta.

Hvad bolaget sålunda fått använda af kongl. teaterns reservfond skall, så snart teaterverksamheten lemnar disponibelt öfverskott och innan någon som helst årsvinst må beräknas, till berörda reservfond återbäras.

§ 6.

Teaterverksamheten skall af bolaget utöfvas på ett konsten värdigt sätt, och ordnas denna verksamhet enligt de närmare bestämmelser, som varda af Kongl. Maj:t genom utfärdadt reglemente eller annorledes i nåder gifna.

§ 7.

Den årsvinst, som af bolagets verksamhet uppstår, skall sålunda användas:

att, derest bolagets verksamhet under ett eller flera år visat förlust, så att aktiekapitalet till större eller mindre del gått förloradt, detta skall i främsta rummet med vinsten till sitt ursprungliga belopp fyllas;

att, sedan derefter, i enlighet med § 29 af lagen om aktiebolag den 28 juni 1895, afsättning till bolagets reservfond egt rum med 10 procent af öfverskottet, af återstoden skola till aktieegarne utdelas fem procent å aktiekapitalet; och

att hvad som derefter å årsvinsten ytterligare återstår skall afsättas till en dispositionsfond, hvilken skall vara afsedd att i första hand täcka eventuella förluster å bolagets verksamhet och från hvilken fond förden-skull någon utdelning icke må under kontraktstiden ega rum i vidsträcktare mån, än att, derest för något år bolagets bokslut icke skulle utvisa så stor vinst, att den ofvan stadgade ränteutdelningen till aktieegarne kan ega rum, men vid tiden för bokslutet å berörda dispositionsfond finnas tillgångar, hvilka icke äro erforderliga för täckande af redan uppkomna förluster å bolagets verksamhet, sagda tillgångar må få användas för fullgörande af den ränteutdelning, som icke kunnat med årsvinsten bestridas.

Skulle vid kontraktstidens utgång verksamheten finnas hafva lemnat vinst, som ej blifvit på grund af här ofvan meddelade bestämmelser redan använd, skall denna vinst, deri jemväl inberäknadt hvad af dispositionsfonden finnes kvar, utdelas på så sätt, att en tredjedel skall tillfalla kongl. teatrarnes pensionsinrättning och en tredjedel kongl. hofkapellet's pensionsinrättning, hvaremot i afseende å återstående tredjedelen skall sålunda förfaras, att, i händelse prolongation af detta kontrakt kommer att ega rum, denna tredjedel skall bilda en dispositionsfond, till hvilken bolaget dock icke må ega vidsträcktare rätt, än den bolaget eger till den dispositionsfond, hvilken kan komma att bildas under den tioårsperiod detta

kontrakt afser; men derest prolongation af detta kontrakt icke eger rum, skall sistberörda tredjedel tilläggas kongl. teaterns förutnämnda reservfond.

§ 8.

Bolagets styrelse skall bestå af fem personer, deraf Kongl. Maj:t utser vare sig inom eller utom bolaget tre och af dessa en till ordförande och en till verkställande direktör. De två öfriga styrelseledamöterna väljas af bolagsmännen å bolagsstämma.

Verkställande direktören, hvilken skall vara kongl. teaterns chef, handhafver hela förvaltningen, så väl den konstnärliga som den finansiella; dock att följande frågor skola af verkställande direktören föredragas inför bolagets styrelse, som eger att i dem besluta, nemligen:

uppgörande af teaterns inkomst- och utgiftsstat;er;

anställande af intendent;

engagement af följande, den artistiska och sceniska afdelningen tillhörande personal, nemligen kapellmästare, regissörer, kormästare, balett-mästare, artister för sångscenen samt premierdansörer och dansöser, äfvensom tillfälliga engagement;

anställande af kassör, chef för den tekniska afdelningen, maskinmästare och förrådsförvaltare;

uppsättning af nya teaterstycken, förnyelser och förbättring af dekorationer m. m. till äldre stycken, då kostnaden öfverstiger 5,000 kronor; samt

bestämmande af biljett- och abonnementspriser.

Skulle kongl. teaterns chef af sjukdom eller annan anledning blifva för någon tid förhindrad att sin befattning bestrida, åligger det bolagets styrelse att derom göra anmälan hos Kongl. Maj:t, som i sådant fall utser en t. f. chef, hvilken i denna sin egenskap skall för den tid teaterchefens förfall fortfar vara bolagets verkställande direktör och ledamot i styrelsen.

§ 9.

Förvaltningen och räkenskaperna skola för hvarje spelår granskas af två revisorer, deraf en utses af Kongl. Maj:t och den andre väljes af bolaget å bolagsstämma; skolande ett exemplar af revisionsberättelsen till Kongl. Maj:t genom bolagets försorg insändas.

§ 10.

Samtliga de af Kongl. Maj:t utsedda ledamöter i bolagets styrelse, äfvensom den af Kongl. Maj:t utsedde revisorn skola af bolaget åtnjuta arfvoden till de belopp, som af Kongl. Maj:t, efter bolagets hörande, bestämmas.

§ 11.

Derest en teaterlevskola varder inrättad vid kongl. musikkonservatorium, åligger det bolaget att till upprätthållande af denna skola lemna ett årligt anslag af sextusen femhundra kronor.

§ 12.

Bestämmelser i de uti §§ 7, 8, 9 och 10 omförmälda hänseenden skola i bolagets ordning vara inryckta.

§ 13.

Denna öfverenskommelse gäller till och med utgången af spelåret 1907—1908. Sker ej uppsägning senast 6 månader före kontraktstidens utgång, anses kontraktet förlängdt på ytterligare 10 år.

Skulle emellertid bolaget på grund af de i lagen om aktiebolag den 28 juni 1895, § 54, förutsatta omständigheter komma att under löpande kontraktstid upphöra, är denna öfverenskommelse häfd, och Kongl. Maj:t och kronan inträder omedelbart i det fria förfogandet öfver så väl fastigheten som teaterutensilier och ej utbetalda, bolaget, enligt § 5 af detta kontrakt, tillförsäkrade anslag.

Derest under kontraktstiden Hans Maj:t Konungens eller statens anslag till kongl. operan skulle nedsättas under de belopp, hvarmed detta anslag för närvarande utgår, må bolaget ega att från och med ingången af det spelår, för hvilket sådan nedsättning blifver gällande, varda från detta kontrakt befriadt.

§ 14.

Skulle bolaget bryta emot sina åligganden i detta kontrakt, skall detsamma, derest sådant från Kongl. Maj:ts och kronans sida påyrkas, anses vara genast förverkadt.»

Af förenämnda statsrådsprotokoll inhemtas, hurusom Kongl. Maj:t i proposition den 24 sistlidne mars föreslagit Riksdagen att medgifva:

att kongl. dramatiska teaterns byggnad med tomt finge försäljas;

att fastigheten n:o 41 i kvarteret Blasieholmen, hvori den s. k. svenska teatern förut varit inrymd, finge jemte alla dertill hörande inventarier och dekorationer, som tillhörde fastighetens nuvarande egare, för statsverkets räkning gravationsfri inköpas för en köpeskilling af högst 500,000 kronor;

att för inköpet af ifrågavarande fastighet och bestridande af kostnader för dess förändring till dramatisk skådebana finge användas dels försäljningssumman för dramatiska teaterns byggnad med tomt, dels ock af den reservfond, som komme att af teaterbyggnadskonsortiet till statsverket öfverlemnas, det belopp, som utgjorde skilnaden mellan kostnaden för svenska teaterns förvärfvande och förändring till dramatisk skådebana och försäljningssumman för dramatiska teatern; och skulle fastigheten n:o 41 i kvarteret Blasieholmen till motsvarande belopp gravationsfri ingå i reservfonden, till dess att det belopp, som ur fonden förskjutits, hunnit återbetalas;

att, efter det sist omförmälda fastighet för statsverket förvärfvats, de kongl. teatrarnes fasta och lösa egendom finge för en tid af tio år upplåtas åt ett aktiebolag med aktiekapital af minst 200,000 kronor, hvilket bolag skulle åtaga sig att, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med de i bilagdt förslagskontrakt angifna villkor och bestämmelser, på ett konsten värdigt sätt å de kongl. teatrarne utöfva teaterverksamhet, omfattande så väl sångscenens som talscenens område; samt

att nämnda bolag skulle ega att för berörda ändamål uppbära, utom Hans Maj:t Konungens bidrag, det ordinarie statsanslaget till kongl. operan, teaterfastigheternas afkomst och den årliga räntan å de kongl. teatrarnes reservfond.

Enligt hvad Riksdagen i skrifvelse den 29 nästlidne april med delat, hade Kongl. Maj:ts berörda framställning blifvit af Riksdagen afslagen.

1889 års Riksdag hade, enligt skrifvelse af den 14 maj samma år, medgifvit Kongl. Maj:t rätt att högst för tiden intill slutet af det spelår, under hvilket den nya teaterbyggnaden blefve färdig, upplåta de kongl. teatrarnes fasta och lösa egendom till begagnande åt den eller dem, som kunde befinnas villiga att, utan att statsverket derigenom betungades med några kostnader utöfver det för kongl. operan afsedda anslag å 60,000 kronor, bedrifva teaterverksamhet å sagda teatrar, eller, hvad operan anginge, å särskild förhyrd lokal, på ett konsten värdigt sätt, med rättighet jemväl för Kongl. Maj:t att, med visst angifvet undantag, för detta ändamål disponera eller öfverlåta dispositionsrätten till alla från teatrarne och deras fastigheter inflytande inkomster.

På grund af detta Riksdagens beslut hade särskilda kontrakt angående upplåtelse af de kongl. teatrarne upprättats. Då, enligt hvad tillförene för Kongl. Maj:t blifvit anmaldt, den nya operabyggnaden komme att den 30 nästinstundande juni till statsverket öfverlemnas, ginge med samma dag nyss omförmälda kontrakt till ända. Med Kongl. Maj:ts förut omförmälda proposition af den 24 sistlidne mars hade afsetts att ordna de kongl. teatrarnes verksamhet för tiden efter berörda dag. Då de i samma proposition innefattade förslag icke vunnit Riksdagens bifall, anhölle departementschefen med anledning häraf att få påkalla Kongl. Maj:ts uppmärksamhet för frågan, huru hithörande förhållanden borde för den kommande tiden ordnas.

Af den vid behandlingen af förenämnda proposition i Riksdagens kamrar förda diskussion framginge med all tydlighet, att den väsentligaste anledningen till Riksdagens afslag å Kongl. Maj:ts framställning varit den, att Riksdagen funnit den till talscen afsedda och för sådant ändamål till inköp föreslagna fastigheten n:o 41 i kvarteret Blasieholmen eller den s. k. svenska teatern icke vara af sådan beskaffenhet, att den egnade sig att för statsverkets räkning förvärfvas. Då förslaget i denna del varit föranlett af nödvändigheten att anskaffa ny lokal åt kongl. dramatiska teatern, hvars nuvarande byggnad på grund af sin eldfarlighet enligt sakkunniges utsago ej vidare borde för teaterverksamhet användas, och annan redan färdig teater ej funnes, som kunde till inköp ifrågakomma, vore uppenbart, att för lokalfrågans lösning endast erbjöde sig två utvägar, nemligen antingen att för dramatiska teatern uppföra en helt ny byggnad eller ock att sammanföra den dramatiska scenen med den lyriska i den nya operabyggnaden. Den sistnämnda utvägen kunde departementschefen icke förorda. Teaterkomitén hade föreslagit en på ett omfattande material af statistiska uppgifter grundad, enligt departementschefens tanke bindande bevisning för den af komitén uttalade åsigt, att en sådan samman-

slagning, oafsedt de med densamma förenade olägenheter för de båda scenernas verksamhet, komme att leda till ett i ekonomiskt afseende synnerligen ogynnsamt resultat, kännetecknad af en årlig brist, som af komitén beräknats till 54,200 kronor. Vid sådant förhållande mötte enligt de upplysningar, departementschefen kunnat inhemta, öfverstigliga svårigheter för vidtagande af en anordning sådan som den i propositionen af den 24 sistlidne mars föreslagna eller teaterverksamhetens öfverlåtande åt ett bolag och beredande på sådan väg af den från statsverket fullständigt skilda ansvarighet för teaterns förbindelser, som Riksdagen uppställt såsom vilkor för operaanslagets fortsatta utgående. Det blefve sålunda nödigt att af Riksdagen äska ett förslagsanslag för betäckande af uppkommande brist å teaterverksamheten, men det kunde ej gerna förutsättas, att Riksdagens bifall till ett förslag i sådan syftning vore att påräkna. Återstode således utvägen af en ny byggnad. Intet tvifvel kunde naturligen råda derom, att frågans lösning i denna riktning vore den för den dramatiska konsten fördelaktigaste. Att en sådan lösning icke i förut omfördälda, för Riksdagen framlagda proposition föreslagits, hade berott derpå, att genom det föreslagna inköpet af svenska teatern en tillfredsställande lokal ansetts kunna utan statsverkets betungande anskaffas för talscenen. Under förutsättning att tomplats för en ny teater kostnadsfritt upplätes af Stockholms stad — i hvilket afseende ifrågasatts två byggnadsplatser, den ena å tomten framför det kongl. hofstallet och den andra å Nybroplanen — samt att såsom bidrag till byggnadskostnaden finge användas den till 360,000 kronor beräknade köpeskillingen för dramatiska teaterns nuvarande fastighet, hade teaterkomitén beräknat, att för bestridande af sagda byggnadskostnad skulle, utöfver köpeskillingen för nuvarande dramatiska teatern, återstå att anskaffa ett belopp af omkring 600,000 kronor, dervid komitén utgått från en beräknad byggnadskostnad af 980,000 kronor för en teater å platsen framför hofstallet och af 925,000 kronor för en teater å Nybroplanen.

Om än det sålunda beräknade kostnadsbeloppet vore ganska betydligt, vågade departementschefen likväl, med fästadt afseende på de uttalanden i ämnet, som förekommit under Riksdagens öfverläggningar, antaga, att, då från Riksdagens sida intet uttalande förelåge, som kunde tydas derhän, att Riksdagen icke ansåge staten böra, hädanefter som tillföre, befrämja äfven den dramatiska grenen af teaterverksamheten, Riksdagen icke skulle befinnas ovillig att under denna form, hvilken numera vore den enda, som för ändamålet erbjödes, skänka nämnda konst art sitt hägn. Fördelades byggnadskostnaden på mer än ett år, komme densamma icke att verka betungande för statsverket. Innan förslag i ämnet för Riksdagen fram-

lades, blefve emellertid nödvändigt att ej mindre från Stockholms stadsfullmäktige inhemta yttrande, huruvida icke de befundes villiga att kostnadsfritt till byggnadsplats för dramatisk teater upplåta någon af de förut omförmälda eller annan lämplig tomt, än äfven att låta rörande kostnaden för det ifrågasatta byggnadsföretaget och hvad med detsamma i öfrigt kunde ega sammanhang verkställa en mera detaljerad utredning, än hittills kunnat ega rum. De sålunda erforderliga förberedelserna för förslaget medgäfve icke, att proposition i ämnet förelades redan den nu församlade Riksdagen.

Såsom departementschefen redan tillförene inför Kongl. Maj:t anmält, hade öfverståthållareembetet i skrifvelse den 20 oktober nästlidet år, med öfverlemnande af en promemoria af vederbörande poliskommissarie och ett af brandchefen i Stockholm i anledning af sagda promemoria meddeladt yttrande, anført, att af berörda handlingar, enligt öfverståthållareembetets åsigt, framginge, att nuvarande kongl. dramatiska teatern icke kunde anses vara konstruerad och inredd på ett med hänsyn till olyckor genom brand eller trängsel betryggande sätt, äfvensom att detta missförhållande vore sådant, att detsamma, med den nuvarande byggnadens bibehållande, icke stode att afhjelpa eller ens i nämnvärd mån förringa; och hade i anledning häraf öfverståthållareembetet hemställt, att Kongl. Maj:t i sammanhang med ordnandet af de kongl. teatrarnes verksamhet täcktes förordna, att dramatiska teaterns nuvarande byggnad icke vidare skulle för teaterverksamhet användas. Med afseende å hvad redan länge varit känt och utredt rörande eldfarligheten af dramatiska teaterns byggnad måste det anses synnerligen lyckligt, att någon svårare eldsolycka derstädes ännu icke timat. Att mot vederbörande myndigheters bestämda yrkande tillstyrka, att sagda byggnad äfven under de år, som måste förflyta, innan beslut om den nya teaterbyggnadens uppförande hunne fattas och byggnadsarbetet fullbordas, finge begagnas såsom teater, vågade departementschefen icke taga på sitt ansvar, utan hemstälde, att Kongl. Maj:t måtte besluta och låta dramatiska teaterus association till kännedom meddela, att ifrågavarande byggnad efter utgången af innevarande spelår ej vidare skulle användas för teaterverksamhet. Då talscenens provisoriska inrymmande jemte den lyriska skådebanan å den nya operabyggnaden komme att varda förenad med samma svårigheter som talscenens definitiva inrymmande i nämnda byggnad och tillfälle till förhyrande af annan teaterlokal ej gäfvos, blefve följden af dramatiska teaterbyggnadens stängande för scenisk verksamhet, att någon af staten hägnad dramatisk skådebana icke komme att finnas under de år, som komme att förflyta, till dess den nya byggnaden för dramatiska teatern blefve färdig. Detta vore visserligen beklagligt, men med afseende på ut-

sigten, att inom en icke aflägsen framtid ett i allo ändamålsenligt hemvist måtte kunna beredas åt den nationella talscenen, finge antagas, att det icke komme att medföra stadigvarande men för den inhemska dramatiska konsten.

Deremot vore utan tvifvel det bekymmersamma läge, hvori en del af den dramatiska teaterns personal skulle komma i följd af afbrottet i teaterns verksamhet, värdt allt behjertande. Denna personal vore visserligen icke anställd i statens tjänst, men den ställning dramatiska teaterns association intagit, såsom innehafvare af den af det allmänna hägnade nationella talscenen, måste med skäl anses grundlägga en förpligtelse för det allmänna att tillse, att icke personalen genom de anordningar staten nödgades vidtaga måtte råka i oförvällad nöd. Bland teaterns artistpersonal hade några få redan vunnit anställning vid andra teatrar, och tillfälle till sådan anställning kunde ännu stå åtskilliga bland nämnda artister till buds. För den mycket öfvervägande delen bland personalen och deribland särskildt de till en något mera framskriden lefnadsålder hunna bland artisterna äfvensom de vid teatern anställde tjänstemän och arbetare måste det deremot vara förenadt med icke ringa svårighet att vinna ny anställning, särskildt under närmaste spelåret, för hvilket engagementer redan vore i allmänhet uppgjorda. Då departementschefen således ansåge sig böra förorda, att åtgärder måtte vidtagas för att bereda något understöd åt den teaterpersonal, som i följd af dramatiska teaterns stängning komme att blifva utan anställning, syntes lämpligt, att härför användes samma förin, som jemlikt 1888 års Riksdags på Kongl. Maj:ts framställning fattade och i skrifvelse den 15 maj samma år anmälda beslut anlitas för beredande under liknande omständigheter af understöd åt den lyriska scenens personal, nemligen anvisande för ändamålet af ett kreditiv under riksstatens sjunde hufvudtitel. Från detta kreditiv skulle efter Kongl. Maj:ts beprövande utdelas understöd för en gång åt sådana vid dramatiska teatern under innevarande spelår anställda personer, hvilka funnes deraf vara i behof. Att finna en fullt tillförlitlig grund för beräkning af det belopp, som för ifrågavarande ändamål kunde varda erforderligt, måste vara förenadt med betydande svårighet, dock borde ett kreditiv å 40,000 kronor kunna antagas komma att varda för ändamålet tillräckligt.

Hvad härefter beträffade anordnandet af den lyriska scenens verksamhet, erinrade departementschefen derom, att enligt propositionen af den 24 sistlidne mars de kongl. teatrarne fasta och lösa egendom skulle för en tid af tio år upplåtas åt ett aktiebolag med aktiekapital af minst 200,000 kronor, hvilket aktiebolag skulle åtaga sig att, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med de i ett propositionen bilagdt förslagskontrakt angifva vilkor och bestämmelser, på ett konsten värdigt sätt å de kongl. teatrarne utöfva

teaterverksamhet, omfattande så väl sångscenens som talscenens område. Departementschefen anhölle att få meddela, att, enligt hvad han gjort sig förvissad, ett aktiebolag, bestående af ett antal fullt vederhäftiga personer och med ett aktiekapital af nyssnämnda belopp, kunde bildas för utövande af den lyriska scenens verksamhet i den nya operabyggnaden. För normerande af detta bolags ställning skulle gälla de i berörda förslagskontrakt innefattade bestämmelser med de ändringar, som påkallades deraf, att bolagets verksamhet icke komme att omfatta verksamhet på två scener. Då, på sätt af de utaf teaterkomitén verkställda beräkningar framginge, enbar operaverksamhet å stora teatern med säkerhet kunde antagas komma att i ekonomiskt afseende lemna ett väsentligt ogynsammare resultat än en verksamhet, som, med två skådebanor till sitt förfogande, omfattade så väl dramatisk som lyrisk teaterverksamhet, blefve det enligt det nu föreslagna alternativet ännu nödvändigare än enligt det, som legat till grund för propositionen af den 24 sistlidne mars, att räntan å den reservfond, som af teaterbyggnadskonsortiet komme att till statsverket öfverlemnas, finge af det blifvande bolaget disponeras för operaverksamheten. Då frågan om inköp af den s. k. svenska teatern förfallit och således ingen del af reservfonden behöfde användas för förmedlandet af detta inköp, skulle räntan å denna fond få till hela sitt belopp, beräknadt till 20,000 kronor, blifva tillgänglig såsom bidrag till bestridande af de årliga kostnaderna för operan. I detta sammanhang ansåge departementschefen böra påpekas, att då, enligt hvad han inhemtat, det blifvande bolagets aktiekapital komme att placeras i goda obligationer med en ränta af minst 4 procent, det räntebelopp af 5 procent å aktiekapitalet, som tillförsäkrats aktieegarne, endast till högst en femtedel eller således med sammanlagdt 2,000 kronor komme att utgå af teaterinkomster och i allra ogynsammaste fall af räntan å reservfonden, en riskpremie, hvilken ingalunda kunde anses allt för stor.

Bestämmelserna i det efter förut angifna förhållanden modifierade protokollet bilagda förslagskontraktet, hade blifvit så affattade, att hinder icke mötte för det blifvande bolaget att, derest omständigheterna skulle sådant medgifva, låta uppföra äfven större skådespel å operascenen. I öfrigt hade § 2 i kontraktet blifvit något omredigerad i syfte att tydligt angifva, att endast det *yttre* underhållet af operabyggnaden skulle åligga kronan, medan det inre bestredes af bolaget.

Frågan om försäljning af dramatiska teaterns nuvarande byggnad vore genom Riksdagens beslut för denna riksdag förfallen. De hyror, som för tiden intill dess nästkommande Riksdag hunne fatta nytt beslut i frågan om byggnadens försäljning kunde för smärre lägenheter i nämnda byggnad

betingas, komme att enligt gällande bestämmelser ingå såsom tillgång till det under riksstatens sjunde hufvudtitel uppförda anslag till byggnader och reparationer.

Aberopande hvad departementschefen nu anført, hemstälde han, att Kongl. Maj:t måtte för Riksdagen framlägga det förslag, förevarande proposition innefattar.

Utskottet, som i sitt till Riksdagen aflåtna utlåtande n:o 68 tillstyrkt det förut under innevarande riksmöte af Kongl. Maj:t framlagda förslag om både den lyriska och den dramatiska teaterns upplåtande åt ett aktiebolag, anser sig, sedan förslaget om förvärfvande af ny teater för tal-scenen af Riksdagen afslagits, böra biträda det nu föreliggande förslaget om uppehållande af operaverksamheten å den nya teaterbyggnaden.

Hvad som i förevarande proposition är föreslaget om att ifrågasvara aktiebolags minimikapital skall utgöra 200,000 kronor, är visserligen stridande mot hvad utskottet i sitt föregående utlåtande i teaterfrågan förordat; men då detta förslag synes vara af de förändrade förhållandena föranlett, har utskottet icke ansett sig böra deremot göra någon erinran.

Vidkommande i öfrigt de i förslagskontraktet intagna bestämmelserna, har utskottet, ehuru väl gällande lag om aktiebolag torde förutsätta att för betäckande af förluster bolags reservfond skall användas i första hand och först derefter aktiekapitalet, ansett, att i § 5 mom. 2 bör, till förtydligande i detta hänseende, göras ett tillägg, hvarigenom detta moment skulle komma att erhålla följande lydelse:

»I öfrigt må för bestridande af teaterns utgifter nämnda reservfond, hvilken under benämning »kongl. teaterns reservfond» skall ställas under kongl. statskontorets förvaltning och icke må förvexlas med den *bolagets* reservfond, som på grund af stadgandet i § 29 af lagen om aktiebolag den 28 juni 1895 bolaget kan komma att afsätta, anlitas allenast om och i den mån Kongl. Maj:t, sedan bolagets reservfond och derefter bolagets aktiekapital gått förlorat till ett belopp motsvarande 5,000 kronor mindre än två tredjedelar, kan, på framställning af bolagets styrelse, finna skäligt att om sådant anlåtande i nåder besluta.»

Hvad beträffar Kongl. Maj:ts förslag om anvisande på extra stat för år 1899 af ett kreditiv å 40,000 kronor till understöd åt sådana vid dramatiska teatern för närvarande anställda personer, som vid upphörande af verksamheten å denna teater finnas deraf vara i behof, får utskottet erinra om, att Riksdagen år 1888 beviljade ett kreditiv jemväl å 40,000 kronor att, för den händelse teaterverksamheten å den lyriska scenen komme att

för det derpå följande spelåret inställas eller bedrifvas på sådant sätt, att den vid teatrarne anställda personal till någon del komme att sakna användning derstädes, efter Kongl. Maj:ts bepröfvande användas till tillfälligt understöd åt sådana vid teatern anställda personer, hvilka funnes deraf vara i oundgängligt behof. I den af Riksdagen i detta ämne aflåtna skrifvelse anföres, att, äfven om teaterverksamheten å den lyriska scenen icke blefve för det då förestående spelåret helt och hållet instäld, för en del af den vid teatrarne anställda personal en rubbning i dess existensvilkor icke kunde undvikas, hvilken dels måste blifva mera känbar ju mera plötsligt den inträdt, dels ock komme att hafva större omfattning i samma mån möjligheten att uppehålla teaterverksamheten å den lyriska scenen inskränktes. Vid sådant förhållande kunde det anses billigt och med afseende å medlen till framtida bergning för de ifrågavarande personerna ändamålsenligt, att under den första tiden, efter det afbrottet i deras dittills varande verksamhet inträdt, något understöd bereddades dem, som deraf funnes oundgängligen vara i behof.

Hvad som sålunda föranledt beviljande år 1888 af medel till understöd åt en del af de kongl. teatrarne personal, synes ega motsvarighet i de förhållanden, som nu inträdt med afseende å det förestående upphörandet af den dramatiska teaterns verksamhet. Genom denna skådebanas stängning måste utan tvifvel en del af dess personal, som ej kan vinna anställning vid annan teater, plötsligen komma att utan eget förvållande blifva försatt i allvarlig ekonomisk förlägenhet; och vid sådant förhållande finner utskottet billigheten bjuda, att åtgärder vidtagas till lindrande af dessa personers bekymmer. Förpligtelsen för staten att här träda emellan torde emellertid ej sträcka sig längre än till beredande af hjälp åt dem, som blifvit antagne under den tid, då dramatiska teatern förvaltades såsom en statsinstitution och sedermera vid teaterns öfverlåtande åt enskilde blifvit vid befattningar derinom bibehållna.

Med denna inskränkning i afseende å understödens meddelande och under iakttagande af önskelig varsamhet vid deras beviljande synes det för ändamålet erforderliga beloppet kunna nedsättas till 25,000 kronor; och har utskottet anledning antaga, att denna summa skall vara för ändamålet tillräcklig, då, enligt hvad utskottet inhemtat, af för ofvannämnda, år 1888 beviljade kreditiv, hvilket torde hafva varit afsedt för långt talrikare personal än den nu ifrågavarande, endast omkring 35,500 kronor behöft tagas i anspråk.

På grund af hvad sålunda förekommit, hemställer utskottet:

a) att Riksdagen må medgifva, att den nya teaterbyggnaden vid Gustaf Adolfs torg samt kongl. operans lösa egendom må för en tid af tio år från och med den 1 nästkommande juli upplätas åt ett aktiebolag med aktiekapital af minst 200,000 kronor, hvilket bolag skall åtaga sig att, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med de i bilagda förslagskontrakt afgifna villkor och bestämmelser, under iakttagande af de här ofvan antydda förändringar deri, på ett konsten värdigt sätt å nämnda teater utöfva operaverksamhet med rätt att derstädes, om omständigheterna sådant medgifva, äfven låta uppföra större skådespel; och

att nämnda bolag må ega att för berörda ändamål uppbära, utom Hans Maj:ts Konungens bidrag å 60,000 kronor, det ordinarie statsanslaget till kongl. operan, operabyggnadens afkomst och den årliga räntan å kongl. teaterns reservfond;

b) att Riksdagen må under riksstatens sjunde hufvudtitel på extra stat för år 1899 anvisa och ställa till Kongl. Maj:ts förfogande ett kreditiv af 25,000 kronor, att, efter det teaterverksamheten å kongl. dramatiska teatern med innevarande spelårs utgång upphört, efter Kongl. Maj:ts bepröfvande användas till understöd åt sådana vid nämnda teater för närvarande anställda personer, hvilka finnas deraf vara i behof.

Stockholm den 6 maj 1898.

På statsutskottets vägnar:

CHR. LUNDEBERG.
